

Heerlen

raadsinformatiebrief

Heerlen, 5 december 2023

Documentnummer
64756

Onderwerp

Versterken van de aanpak laaggeletterdheid

Inleiding/aanleiding

Met deze raadsinformatiebrief geven we invulling aan toezegging 3062.

Wij zijn er heel blij mee dat er ook dit jaar in de algemene beschouwingen aandacht was voor laaggeletterdheid, want in het coalitieakkoord 2022-2026, *Uit liefde voor onze stad*, vormt laaggeletterdheid een belangrijk thema bij het programma onderwijs. In het coalitieakkoord staat onder meer:

- We gaan samen met onderwijsinstellingen (ROC) de mogelijkheid onderzoeken om mensen in de buurt cursussen aan te bieden.
- Bij de bestrijding van laaggeletterdheid gaan we mensen opsporen om zo hulp aan te kunnen bieden.

In de raadsinformatiebrief van 17 januari 2023 hebben we beschreven welke resultaten we tot en met 2022 hebben gehaald en hoe we ons inzetten voor preventie, inclusie met heldere taal en opsporen van laaggeletterdheid. In deze raadsinformatiebrief gaan we in op twee nieuwe initiatieven die we vanaf 2024 oppakken om de aanpak laaggeletterdheid nog verder te verbeteren, namelijk:

1. Taal in de wijk
2. Familieschool

Taal in de wijk

In 2021 en 2022 heeft gemeente Heerlen als penvoerder van het Bondgenootschap Geletterdheid Parkstad meegedaan aan het project Letterliefde 2.0. Dit project diende voor ons als pilot voor de (taal)cursussen die we in de wijken willen gaan inzetten. Bij het project Letterliefde 2.0 is in 8 wijken in Parkstad een cursus aangeboden waarbij taal is gecombineerd met een onderwerp dat in die wijk aanspreekt. Het is georganiseerd in de wijken waar de laaggeletterdheid het hoogst is en de mate van financiële zelfstandigheid laag. In Heerlen is dit georganiseerd in de wijken Passart, Molenberg en Heerlerbaan-Centrum. Kenmerk van dit project is dat er samenwerking is tussen ROC VISTA college, SCHUNCK bibliotheek, welzijnspartners en de gemeente. De taakverdeling hierbij was als volgt:

- De welzijnsprofessionals in de wijk zijn geschoold door VISTA college in het herkennen van laaggeletterdheid en doorverwijzen. De welzijnsprofessionals zorgden daarna voor het opsporen en aanmelden van deelnemers.
- ROC VISTA college heeft de lespakketten ontwikkeld.
- De lokale bibliotheek heeft de cursus uitgevoerd.
- De cursus werd gegeven op een locatie van de welzijnspartners.

Uit de evaluatie van dit project bleek dat dit laagdrempelige aanbod in de eigen buurt een waardevolle aanvulling is op het non-formele aanbod van de taalhuizen in de 4 bibliotheeklocaties enerzijds, en het aanbod van het ROC VISTA college voor het formele volwassenenonderwijs anderzijds. Daarom hebben we dit ook als ambitie opgenomen in het coalitieakkoord. Vanaf 2024 kunnen we dit een vervolg geven als Taal in de wijk.

Waarom is Letterliefde / Taal in de Wijk van waarde?

We willen dat meer mensen met Nederlands als 1^e taal deelnemen aan het volwassenenonderwijs. Ze melden zich niet zelf, met name uit schaamte of onwetendheid. Dit betekent dat we ze actief moeten opsporen. Voor het opsporen kunnen we twee routes bewandelen:

1. De route van het formele leren: WEB-volwassenenonderwijs standaard aanbieden aan mensen in een re-integratietraject bij de mensontwikkelbedrijven. Dit is een route die vanuit het WEB-volwassenenonderwijs wordt uitgewerkt. Kenmerk is dat je daarmee de mensen kunt scholen die binnenkort de arbeidsmarkt gaan betreden.
2. De route van het non-formele leren: Letterliefde / (taal)cursus in de wijk is een voorbeeld van laagdrempelig beginnen en uitbouwen. Je gaat laaggeletterdheid opsporen in het sociale domein 'achter de voordeur' van mensen, daarna help je mensen stapsgewijs verder in hun ontwikkeling. Kenmerk is dat je daarmee de mensen kunt bereiken die (nog) niet in beeld zijn voor een re-integratietraject.

Hoe kan de keten van opsporen in het sociale domein werken?

We weten dat we voor het opsporen van de laaggeletterden moeten aansluiten bij de leefwereld van de persoon en dat we gebruik moeten maken van personen en situaties in hun omgeving waarbij er sprake is van vertrouwen. Daarom willen we de keten starten met activering door de welzijnswerkers, en via een aantal stappen mensen verder helpen van aanbod in de wijk tot aan het ROC. In deze keten werken dan het welzijnswerk en de bibliotheek samen. De bibliotheek biedt laagdrempelig aanbod in de wijk en een (taal)cursus in de wijk naast hun reguliere aanbod in de 4 locaties van het taalhuis.

Een andere vindplaats is de (voor)school en specifiek de zogenaamde familieschool. Een familieschool biedt ondersteuning en zorg aan het hele gezin door een intensieve samenwerking met maatschappelijke instellingen. Ouders kunnen met allerlei vragen terecht op school en professionals op school hebben mandaat om te doen wat nodig is. Daarnaast wordt het partnerschap tussen ouder en (de partners op) school versterkt. Samen wordt gekeken wat er nodig is in de (taal)ontwikkeling van het kind. Het wordt dan eenvoudiger om met ouders in gesprek te gaan over wat zij nodig hebben om hun kind thuis een goede leer- en ontwikkelsfeer te bieden. Ook wordt het eenvoudiger om laaggeletterdheid bij ouders op te sporen en bespreekbaar te maken, en hen te helpen bij de stap in hun eigen ontwikkeling. Wij gaan starten met 5 familiescholen, waarvan 4 (voor)scholen in Heerlen Noord. U wordt in een aparte raadsinformatiebrief verder geïnformeerd over de familieschool.

De stappen in de keten van opsporen in het sociaal domein:

Stap 1: activering

Een belangrijke ingang voor het opsporen van laaggeletterdheid zijn de welzijnswerkers in de wijk. Zij kennen hun cliënten goed, hebben een gespreks sfeer waarbij ook gevoelige onderwerpen bespreekbaar gemaakt kunnen worden. Ook kunnen zij bij vermoeden van laaggeletterdheid en/of eenzaamheid (zonder expliciet benoemen) mensen stimuleren om mee te doen aan een laagdrempelig aanbod in de wijk.

Stap 2: laagdrempelig aanbod in de wijk met flexibele in- en uitstroom

Dit aanbod moet heel laagdrempelig zijn: in de eigen wijk, met vrije in- en uitstroommomenten. De begeleiders kunnen tijdens de activiteiten (door het type aanbod) in beeld krijgen of er sprake is van laaggeletterdheid. Verder is het doel om deelname aan een (taal)cursus in de wijk of aan een cursus van het taalhuis in de bibliotheek te stimuleren. Een voorbeeld hiervan is Buurtontbijtnieuws.

Stap 3: (taal)cursus in de wijk: taal gecombineerd met een interessant onderwerp.

In tegenstelling tot stap 2 kent het aanbod bij stap 3 een vaste groep deelnemers en een vast aantal bijeenkomsten met een begin- en einddatum. In het programma wordt het leren van de taal gecombineerd met een onderwerp dat interessant/belangrijk is voor de wijkbewoners, zoals het organiseren van een kinderfeestje of gezond koken voor weinig geld. In het aanbod zal ook de ervaring van een taalambassadeur worden gedeeld, een rondleiding aan het taalhuis in de bibliotheek en het ROC worden opgenomen, en op maat worden gesproken over leer- en ontwikkelmogelijkheden. Zo wordt er bewustzijn bij de deelnemers gecreëerd over laaggeletterdheid en non-formele en formele scholingsmogelijkheden.

Stap 4: deelname aan het volwassenenonderwijs bij het ROC

Het formele onderwijs bij het ROC is de hoogste 'trede' in de activering. Dit aanbod wordt bekostigd vanuit de Specifieke Uitkering van het Rijk en staat los van een besluit over Letterliefde / Taal in de wijk. Hoewel deelname aan het volwassenenonderwijs voor iedereen mogelijk (en zelfs wenselijk) is, zal niet iedereen ervoor kiezen om die stap te zetten. Maar ook zonder het zetten van de stap, weten ze na het doorlopen van de eerste stappen uit de keten dat het volwassenenonderwijs bestaat.

Wat is er nodig om Letterliefde / Taal in de wijk te realiseren?

Kort samengevat zijn er drie kritische succesfactoren, te weten:

1. Goede onderlinge samenwerking tussen welzijnswerk en bibliotheek;
2. Meerjarig passend aanbod in de wijk, zoals beschreven bij stap 2 en 3;
3. bijbehorend budget.

Ad 1. Goede onderlinge samenwerking

Als iedereen verantwoordelijk is, is niemand verantwoordelijk en gebeurt er (te) weinig. Dit hebben we bij Letterliefde opgelost met een projectleider die een duidelijke opdracht en taakomschrijving had, en urenomvang per wijk. De projectleider had 40 uur per wijk en is hiermee uitgekomen. Dat willen we als richtlijn aanhouden voor de opstart. Daarnaast zullen de bibliotheek en het welzijnswerk (per wijk) een professional moeten

inzetten om de samenwerking tot stand te brengen en het aanbod en de doorverwijzing goed te realiseren en in gang te houden.

Ad 2. Meerjarig passend aanbod in de wijk

Het opstarten van iets nieuws kost meer tijd en energie dan het op gang houden van bestaand aanbod. Als het programma eenmaal loopt, dan is het mogelijk om vrijwilligers onder begeleiding van een professional een rol te geven in de uitvoering van het programma. Naarmate de tijd verstrijkt kunnen we dus meer uitvoeringskracht realiseren met dezelfde formatie. Dit betekent ook dat het wenselijk is om te kiezen voor een groeimodel, waarbij het aantal buurten waarin we dit aanbod bieden geleidelijk groeit.

Ad 3. bijbehorend budget

Binnen de bestaande budgetten voor volwassenenonderwijs, laaggeletterdheid en Wet Taaleis is er ruimte om in 2024, 2025 en 2026 Taal in de wijk als project te bekostigen. We starten in 2024 met 4 wijken. In 2025 komen er nog 4 wijken bij. In 2026 houden we het aantal op 8 wijken. Een nieuwe coalitie kan bepalen of en hoe Taal in de wijk een vervolg krijgt. We kiezen voor 8 wijken waar laaggeletterdheid veel voorkomt en veel mensen wonen met beperkte financiële zelfstandigheid, maar we kijken ook naar een goede spreiding ten opzichte van het bestaande aanbod (zoals het taalhuis in de bibliotheek) en de nieuwe initiatieven zoals de familieschool.

Slot

We kijken ernaar uit om te starten met deze twee nieuwe initiatieven in de aanpak laaggeletterdheid. We zullen u op de hoogte houden van de resultaten en de voortgang.

Kernthema:

Onderwijs

Bijlagen

n.v.t.

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders van Heerlen,

de loco-secretaris,
M. Heckmans MBA

de burgemeester,
drs. R. Wever